

УДК 371.134:378(410)

Ніна Журавська, доктор педагогічних наук

*Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

РЕФОРМА СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті акцентується увага на реформуванні стандартів вищої освіти.

Ключові слова: реформа, стандарти, вищі навчальні заклади.

Лит. 5.

Актуальність проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій.
Ми погоджуємося з виразом Гельвеція: "... реформу потрібно починати із реформи законодавства", а отже, стандартів освіти. Нашими дослідженнями встановлено, що вимоги до підготовки фахівця формулюються поза системою освіти. Як відзначають дослідники Соціально-Економічного Центру Нідерландів та G. Ferréol, C. Wihtol de Wenden (Франція); S. Sinfield, A. Northedge, S. Cottrell (Великобританія); H. Ertl, H.-H. Kremer, P.F.E. Sloane (Німеччина) вимоги виходять із загальних економічних і суспільних цілей держави [3].

Як показали останні дослідження європейських учених A.E. Heinen, H. Hölterhoff, M. Becker, T. Hasenbank, E.M. Hertle (Німеччина); M. Karbasioun, M. Mulder, H. Biemans (Нідерланди); P.V. Cogogan, A.E.J. Wals (Великобританія) проектування випереджаючих кваліфікаційних вимог, забезпечення відповідності між змінами особистих і суспільних потреб та перспективами розвитку науки, техніки, економіки, культури і віддзеркаленням їх у цілях і змісті підготовки – головна мета створення професійних стандартів [1].

Слід зауважити, що коли на початку 90-х років у середовищі ВНЗ країн ЄС стала обговорюватися концепція структурно-змістовної реформи вищої освіти, фахівці класичних університетів, виявили особливу зацікавленість ідеєю введення системи підготовки із напрямів вищої освіти з її багаторівневою структурою [2]. В останніх дослідженнях європейських учених P. Gillet, G. D'Ambra (Франція); E. Lodini, I. Vannini (Італія); A. Etzioni (Великобританія); A. Kieser, R. Klimecki, G. Probst, P. Eberl (Німеччина), зазначається, що цей підхід передбачає, з одного боку, виділення як самостійного завдання забезпечення отримання студентами фундаментальної освіти в достатньо широкій галузі знань у поєднанні з базовими відомостями з інших наукових галузей і елементами початкової професіоналізації, а з іншого – розвиток на цій основі системи поглибленої спеціалізованої

підготовки кадрів для науково-дослідної і педагогічної діяльності на базі наявних науково-педагогічних шкіл [2].

Справедливо критикуючи освітні стандарти, деякі автори, а саме: A.-M. Thiesse (Франція); G. Vocca (Італія); D.A. Pshon (Великобританія); M. Kolb, A. Lehnhoff (Німеччина); D. Tanner, L. Tanner (Нідерланди) підкреслюють їх позитивні аспекти, зокрема, наявність державної компоненти як загального мінімуму змісту освіти [4].

Як зауважують вчені Люксембурга у Національному звіті та B. Porcher (Франція); A. Giddens, G. Gibbs (Великобританія), державні вимоги дозволяють чітко уявити собі, що таке бакалавр, магістр, на підставі чого у ВНЗ розробляються вимоги до курсової і підсумкової атестацій.

Слід наголосити на тому, що ЮНЕСКО поширює стандартну класифікацію освіти (МСКО), затверджену Генеральною конференцією в листопаді 1997 р., що поділяє вищу освіту на два розділи: МСКО 5А та МСКО 5В, МСКО 5А відповідає поняттю вищої освіти, він носить, в основному теоретичний характер і призначений для забезпечення достатньої кваліфікації, щоб отримати доступ до науково-дослідних програм і професій із високими вимогами до рівня кваліфікації. Зауважимо, що програми МСКО 5В у цілому мають більш практичну (технічну) професійну спрямованість. МСКО 6 – це аспірантура та докторантура. Програми цього рівня розраховані на спеціальні і самостійні дослідження [4].

Дослідженнями встановлено, що кваліфікація "Викладач вищої школи" на основі магістратури у країнах ЄС, зокрема початкового етапу західноєвропейської інтеграції і Великобританії, включає психолого-педагогічні дисципліни, організаційні основи історичної освіти, тренінг професійно орієнтованої риторики, дискусії і спілкування. Підкреслимо, що додаткова кваліфікація сприяє розвитку педагогічних умінь у майбутніх випускників магістратури, їх творчій індивідуальності і готовності до роботи у вищій і середній профільній школі. Доречно додати, що

РЕФОРМА СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Концепція ключових кваліфікацій знайшла широке визнання у системі професійної освіти Німеччини. Вона сприяє розширеному баченню цілей професійного навчання.

Із досліджень випливає, що магістерська професійна освітня програма у країнах ЄС складається з бакалаврської програми із відповідного напрямку і програми третього рівня – безпосередньо магістерської, яка повинна мати дві приблизно однакові за обсягом складові: освітню і науково-дослідну. Підкреслимо, що освітня частина програми повинна включати додаткові розділи природничо-наукових і гуманітарних дисциплін, орієнтовані на поглиблення професійної освіти, вивчення історичних і філософських аспектів певної галузі знань, а також професійно орієнтовані дисципліни.

В останніх дослідженнях європейських педагогів: Н.-Н. Kremer, K. Melke, P.F.E. Sloane (Німеччина); M. Wallace, D. Meams, U. Suthersanen (Великобританія); B. Brinkman, L.M. Witteveen (Нідерланди); P. Descy, M. Tessaring (Люксембург); S. Mantovani, B. Mondadori (Італія); вчених Інституту вищої освіти, науки і технології та Національного Центру організації вищої і середньої освіти (Франція); у Заключенні Європейської Лісабонської Ради (22 – 24 березня 200 р.) (Бельгія), наголошується, що зміст науково-дослідної роботи студента визначається індивідуальним планом [2].

Слід зауважити, що міністерствами народної освіти, вищої освіти і дослідження Франції визначені “Завдання школи, коледжу або ліцею із прийому професорів-стажистів і нових співробітників [2]. Доречно додати, що мережа шкіл, коледжів і ліцеїв, що приймають стажистів (особливо поєднання різних стажувань), визначені: ректором та інспектором академії, директором департаментського сервісу народної освіти у партнерстві з університетом і університетським інститутом освіти викладачів. Відмітимо, що ця мережа установ (школи, коледжі і ліцеї) дозволяє отримати первинну освіту викладача (професора) аграрних дисциплін за повний фінансовий рік; стажування ґрунтується на проекті зв’язку установ із національною політикою виховання та відповідно до певних відмінностей академії (в Україні – інститутів при університетах). Школи й установи, які приймають штатних нових професорів, організують їм педагогічний супровід [1].

Дослідженнями встановлено, що законодавча частина “Кодексу виховання” у Франції, затвердженого міністерствами народної освіти, вищої освіти і дослідження та надрукованого в

офіційній газеті 19 лютого 2006 р. [2], включає декілька статей, що пов’язані з педагогічною діяльністю викладачів галузевого спрямування. Наприклад ст. L952-2: “Викладачі-дослідники, викладачі і дослідники користуються повною незалежністю і свободою слова під час виконання своїх освітніх функцій, і своєї дослідницької діяльності відповідно до університетських традицій і рішень даного кодексу, принципів терпимості й об’єктивності весь фінансовий рік”.

Із наших досліджень випливає, що внаслідок своєї первинної педагогічної освіти в ENFA (Франція) і після її успішного закінчення викладачі продовжують почату освіту, починається період адаптації (post-titularisation). Включена в загальну схему безперервної освіти (DGER) продовжена (formation continuée) освіта вимагає тісного партнерства між усіма зацікавленими особами: керівниками установ, місцевими і регіональними інстанціями організацій з розвитку безперервної освіти. Новий набір слухачів стикається в освітній установі з процедурою запису і регіональними умовами фінансування безперервної освіти. Зауважимо, що взаємне зобов’язання, постійний діалог, інформаційне спілкування, суворий контроль гарантують ефективність цього виду освіти та відповідність останнього істотним цілям якісного розвитку апарату сільськогосподарської освіти й установ із безперервної освіти персоналу (EPLEFPA) [1].

Слід зауважити, що партнерські відносини відбуваються на таких рівнях: 1 – керівник підприємства (Le chef d’établissement); 2 – відповідальний за місцеву освіту (Le Correspondant Local de Formation); 3 – ENFA Тулузи; 4 – регіональний рівень (SRFD + делегований GRAF). Керівник підприємства спостерігає за дотриманням норм: від допомоги з визначення професійного проекту і розробки індивідуального плану (PIF) до надання тимчасової роботи для виконання PIF і щорічного звіту (етапи PIF): щорічний бланк систематичної і підсумкової участі в напрямках освіти, необхідний викладачам і затверджений ENFA. Доречно додати, що відповідальний за місцеву освіту допомагає у складанні професійного проекту і списків персоналу викладачів щодо подання ними інформації-пропозицій із навчання, умов, процедури запису викладачів для спілкування з місцевим відділом освітнього планування, де враховані потреби, вказані їх представником від EPLEFPA, та відображена їх участь в освітніх заходах: методичні документи підтримки: “Освіта в професійному середовищі”; “Принципи використання Індивідуального Плану Освіти (P.I.F.) – інтернет застосування” [2].

РЕФОРМА СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дослідженнями встановлено, що Національна Рада Професійних Кваліфікацій Великої Британії (NCVQ) представила нову структуру професійних кваліфікацій Англії, Уельсу і Північної Ірландії. Вона базується на національних стандартах, що визначають навички, уміння, знання і компетенції працівників, яких вимагає роботодавець відповідно до потреб сучасної економіки, політики і суспільних відносин [3]. Підкреслимо, що у Великобританії використовується термін “кваліфікації здібностей” (AoN) для “кількісного мислення (уміння вважати) залежно від ключового набору навичок, доступного на I – IV рівнях у національній Структурі Кваліфікацій”. Доречно додати, що Союз Оцінки Кваліфікацій (AQA) – один із трьох унітарних органів винагороди в Англії (2000 р.): злиття компанії Суміжної Екзаменаційної Комісії і Правління Північних регіонів із Експертизи та Оцінки. Викладач із “Просунутих Навичок” (AST) у Великобританії – це викладач Школи Освіти університету, де готують викладачів, якого вважають компетентним у галузі професійних навичок викладачів галузевої освіти [3].

Із досліджень випливає, що Стандарт Дипломованого викладача (Standard for Chartered Teacher) [3] у Шотландії як професії викладача на початок XXI ст. – це формальна угода між студентами, управлінцями освіти і викладачами. Стандарт Дипломованого викладача на основі кваліфікації – це засіб для викладачів, які шукали спосіб стимулювати кар’єру, не залишаючи викладацьку діяльність. Відмітимо: якщо Стандарт Дипломованого викладача включав би тільки частину національної структури для продовження професійного розвитку викладачів, це означало б, що професійний рівень викладача міг би бути досягнений тільки після завершення навчання, згідно зі встановленим у професії викладача Стандартом Повної Реєстрації (SFR). Підкреслимо, що до визнання Стандарту Дипломованого викладача фахівцям необхідно було надати два додаткові Представлення: Представлення шотландських викладачів і широкого освітнього співтовариства; Представлення про досягнення у професійному навчанні інших професій у Великобританії. Слід зазначити, що, нарешті, було необхідно гарантувати, що Стандарт не торкався статусу-кво, але був спрямований на очікувані зміни у професійних обставинах викладачів. Варто додати, що нині Стандарт Дипломованого викладача настійно підтримується в Шотландії у професії викладача.

Як показали останні дослідження, відповідно до Стандарту Дипломованого викладача якості

освітнього обслуговування залежить виключно від “якості” викладачів. Якщо у навчанні вищі стандарти будуть досягнені, то і всі учні/студенти будуть фактично підтримувати кращий потенціал своїх досягнень, і викладачі будуть готові до своєї професії, маючи нагоду оновлювати свої освітні навички протягом кар’єри.

Відмітимо, що із 2003 р. дійсним Законом про вищу школу, одним із найсучасніших у Німеччині, Міністерство освіти, науки, молоді і культури надало Інститутам високий ступінь відповідальності і компетенції у рішенні їх справ [4]. На основі відрахунків на навчання, які вводилися до зимового півріччя в 2004/2005 н.р., земля Рейнланд-Пфальц дозволяє безмитне перше навчання, чим позитивно стимулює студентів Інститутів. Міністерство освіти, науки, молоді і культури Німеччини із галузі № 5 – “Педагогіка” в 2007 – 2008 роках визначило стандарт: 1) інститут педагогіки університету має 3 відділення: дидактики, педагогіки і філософії; 2) на відділенні дидактики семінари із дипломованої навчальної програми з педагогіки організовані за напрямками: 5.1.06 – вимоги до викладачів у 2010 р., 5.1.07 – виробнича педагогіка тощо.

Слід зауважити, що університет Касселя (Німеччина) видав положення “Стандарт щодо правової підстави проведення практики орієнтації і виробничої практики із програми магістра освіти”: із зимового півріччя в 2005 – 2006 н.р. усі студенти, які навчаються для посади викладача, разом із практичним навчанням, що організовується університетами і проводиться, як правило, із другого семестру, повинні будуть проходити по-новому практику орієнтації і виробничу практику [5]. Підкреслимо, що практика орієнтації (згідно з HLbG, § 15 і HLbG-UVO, § 7) продовжується мінімум 4 тижні. Робота охоплює, як правило, 30 годин на тиждень. Варто додати, що виробнича практика (згідно з HLbG, § 15 і HLbG-UVO, § 7) продовжується мінімум 8 тижнів. Таким чином, професійні стандарти підготовки викладачів-аграрників у Німеччині, як правило, стосуються педагогічних практик, зокрема під час безперервної освіти, що співзвучно країнам ЄС, а саме Італії.

Нашими дослідженнями встановлено, що основні новини на факультеті освітніх наук університету Болоньї (Італія) введені реформою (Principali novità introdotte dalla Riforma) безперервної освіти викладачів-аграрників (2007 – 2008 н.р.) [5], яка полягає у тому, що освітні цілі, заходи програми та кредити переходять у нові, об’єктивні перспективи навчання. Зауважимо, що вони становлять ансамбль знань відповідно до

факультету і характеризують культурний і професійний профіль проспекту навчання. Окрім традиційної університетської підготовки, нові проспекти навчання постачають завершальні знання, щоб підтримувати європейську інтеграцію, об'єднану зі "світом праці". Доречно додати, що з цією метою кожна програма, незважаючи на проспект навчання, повинна надати деяку кількість кредитів, присвячену обов'язковому знанню другої мови ЄС.

Підкреслимо, що студенти мають у своєму розпорядженні пакет вільних кредитів, які можуть використовувати для поповнення своєї освіти. Зазначимо, що освітні заходи, які характеризують проспект навчання, поділені на різні форми: дидактичні (заняття в аудиторії, вправи, семінари), індивідуальне навчання (вивчення текстів, побудова комунікативних відносин, робота у групі або індивідуально, діяльність у лабораторії, підготовка до іспиту) і заходи, розвинені протягом періодів стажування [4]. Таким чином, професійні стандарти підготовки викладачів-аграрників в Італії зівстають не тільки з європейськими стандартами, а так, як у всіх країнах-членах ЄС, зокрема Нідерландах, – із загальноприйнятими міжнародними стандартами.

Нашими дослідженнями встановлено, що кожен факультет у Нідерландах, як цілком автономна структурна одиниця всередині університету, сам затверджує розроблені навчальні плани і програми, в основі яких лежить компетентнісний підхід, тоді як Міністерство освіти і науки стежить за тим, щоб ці програми відповідали загальноприйнятим міжнародним стандартам, забезпечуючи достатньо високий рівень кваліфікації дипломованих випускників університетів [5]. Доречно додати, що до магістерських програм Школа дипломованого фахівця соціальних і поведінкових наук університету Утрехт (Нідерланди) встановила однорідний формат академічних вимог як для світових програм MSc.

Варто підкреслити, що студенти Школи дипломованого фахівця оцінюються згідно зі стандартом, схваленим і контрольованим Правлінням досліджень, відповідно до загальної структури Утрехтського університету. Претенденти із ступенем бакалавра від голландського університету, включаючи Утрехтський університетський коледж, можуть знайти прикладні інструкції на сайті (www.uu.nl/masters) [5].

Із наших досліджень випливає, що педагогічна "певна" освіта викладача університету Гент (Бельгія), відповідно до Декрету від 12 грудня

2006 р., веде до диплома викладача, який може бути одержаний після диплома магістра [3]. Зауважимо, що диплом дає можливість викладати для кваліфікації середньої освіти, освіти другого і третього рівнів. Цілі і зміст програми педагогічної "певної" освіти викладача базуються на ключових компетентностях викладачів середньої освіти. Слід зауважити, що певна програма освіти викладача також є загальним освітнім компонентом для того, щоб одержати кваліфікацію "Викладач у вищій освіті", в навчанні бізнесу й інших освітніх призначеннях.

Доречно додати: щоб бути допущеними до "певної освіти викладача", претенденти повинні мати: ступінь бакалавра академічної програми, якщо вони почали програму магістра; ступінь академічної програми (перший цикл), якщо вони одержали принаймні 60 кредитів у їх академічній програмі у другому циклі; ступінь магістра академічної програми другого циклу або диплом другого циклу вищої освіти двох циклів, або еквівалентний диплом; ступінь бакалавра професійної програми за програмою передмагістра, якщо кандидати реєструвалися в програмі магістра.

Перспективи подальших досліджень. Із досліджень випливає, що Стандарт дипломованого викладача має чотири ключові компоненти: а) професійні цінності й особисті зобов'язання; б) професійне знання і розуміння; в) професійні і персональні ознаки; г) професійну дію. Основне припущення: дипломований викладач характеризується чотирма центральними професійними цінностями й особистими зобов'язаннями: а) ефективністю процесу навчання в аудиторії; б) критичною самооцінкою і розвитком; в) співпрацею і впливом; г) освітніми і соціальними цінностями. Зауважимо, що вони входять до дев'яти типів професійних дій, які, своєю чергою, включають три основні компоненти Стандарту дипломованого викладача: професійне знання та розуміння різних видів і широкого діапазону професійних і особистих ознак, професійна оцінка й особисті зобов'язання.

Висновок. Таким чином, кваліфікаційні стандарти французької педагогічної професійної освіти як специфічні категорії із галузі – "Підготовка викладачів-аграрників" – приймаються на рівні ВНЗ, Міністерства сільського господарства і рибальства та затверджуються Міністерством вищої освіти і дослідження. Професійні стандарти у країнах ЄС, зокрема Франції і Великобританії, набувають нового змісту з моменту прийняття Болонської угоди. Професійні стандарти підготовки

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СПРОЩЕНА СИСТЕМА ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

викладачів-аграрників у Нідерландах визначаються на рівні ВНЗ, Міністерства сільського господарства, затверджуються Міністерством освіти і науки та базуються на стандартах бакалавра чи магістра відповідної галузі, як і у всіх країнах ЄС, зокрема Бельгії.

1. *La loi d'orientation et de programme pour l'avenir de l'école IUFM // Journal officiel.* – Paris, 2005. – 24 avril. – P. 7 – 14.

2. *Ministère de l'agriculture et de la pêche. La note de service DGER/SDACE/N2000/2074 (18 juillet 2000) // MS-20/12/2005.* – Paris: MS, 2006. – P. 9 – 15.

3. *Rates of increase for teachers professionally – guided disciplines in the Great Britain [Електронний ресурс].* – London: LLUK, 2008. – 329 p. – Режим доступу: <http://www.gttr.ac.uk/enhancement.html>. – Назва з екрану.

4. *Scienze della Formazione [Електронний ресурс].* – Bologna: University of Bologna, 2009. – P. 45 – 89. – Режим доступу: <http://www.scform.unibo.it/Scienze+della+Formazione/default.htm>. – Назва з екрану.

5. *The report of Advice from Financing Higher education of England (HEFCE).* – London: HEFCE, 2008. – 501 p. – Режим доступу: www.hefce.ac.uk. – Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2011

УДК 334.012.64

Віктор Мадзігон, кандидат педагогічних наук, науковий співробітник лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості НАПН України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СПРОЩЕНА СИСТЕМА ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті висвітлюється актуальна проблема необхідності на сучасному етапі підготовки підприємців в системі неперервної економічної освіти, розкрито питання технологій оподаткування малого підприємництва та системи звітності малого підприємництва, як одного із напрямів економіки, організації виробництва.

Ключові слова: підприємництво, підприємець, виробництво, прибуток, ризик, ринок, бізнес, податок, звітність.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 20.

Актуальність проблеми. Розвиток технологій малого підприємництва є сьогодні дуже важливим завданням державної політики в Україні. Враховуючи дефіцит бюджетних коштів для прямої фінансової допомоги малому бізнесу, основний акцент даного сектора зміщується в бік опосередкованого субсидювання через фіскальну систему.

Однак на практиці технологія діючого податкового режиму поки що не тільки не сприяла розвитку малих підприємницьких структур, але й перетворилася у стримуюче явище цього процесу. Зважаючи на численні докази, серед головних пояснень прорахунків технології фіскальної політики можна назвати слабку розробленість теоретичних і практичних положень щодо оподаткування малого підприємництва, відсутність цілісної науково-обґрунтованої концепції податкової політики з досягнення тактичних (короткострокових) та стратегічних (довгострокових) цілей, автоматичне поширення податкових технологій на всі суб'єкти підприємництва без врахування специфічних особливостей дрібного бізнесу [17].

Об'єктивно малий бізнес вразливий до впливу деструктивних факторів та змін господарської кон'юнктури, що перетворює його в найменш захищену ланку економіки перехідного типу. З іншого боку, він може стати каталізатором ринкових перетворень, рушійною силою економічного піднесення, гарантом стабільності соціально-політичного устрою, утвердження демократичних засад та поліпшення суспільного добробуту, тобто відіграти важливу роль у соціально-економічному прогресі [11].

Слід відзначити, що формуванню цих умов певною мірою сприяє Закон України "Про підприємництво", який гарантує загальні і майнові права підприємців, передбачає державну підтримку підприємництва і державне його регулювання (ст. 12, 13, 14, 15) [1]. Але мало створити закон, треба створити умови для його реалізації. Згідно чинного законодавства України всі підприємці рівні у своїх можливостях.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі підприємництва присвячено і випущено друком у світ значну кількість науково-методичної літератури, яка висвітлює питання підприємництва